

Entrevista a Mujeres de Frente, comunidade feminista ecuatoriana

Cristina Sesto

Entrepobos Ecuador

Mujeres de Frente

O Paro Nacional de Ecuador foi posible porque houbo unha cadea de coidados

Nancy Yolanda Delgado Sánchez, Margarita Cabezuela, Mariana de Jesús Collaguaso Velasco, Marta Cecilia Collaguaso e Andrea Aguirre forman parte de Mujeres de Frente, unha comunidade feminista ecuatoriana que naceu en 2004 no cárcere de mulleres de Quito e actualmente enfocada na cooperación entre mulleres, nenas, nenos e adolescentes. Nesta entrevista coral cóntannos a súa participación no Paro Nacional de Ecuador, en xuño de 2022, que convocaron diferentes organizacións, principalmente a Confederación de Nacionalidades Indíxenas de Ecuador (Conaie) contra o goberno de Guillermo Lasso. Unha experiencia de aprendizaxe e sororidade que as cambiou como mulleres activistas e que quixeron compartir con Entrepobos.

Que as motivou a participar no paro?

Nancy: A situación que estamos pasando e escoitar o Presidente dicir: "Os indios que se marchen ao campo". Eu son vendedora informal e a min perséguenme máis que se fose unha ladra e é, en boa medida, por estes insultos racistas: "indias", "ándate a tu cerro", "qué vienes a hacer aquí, a ensuciar la ciudad". E motivoume poder axudar o pobo indíxena que sofre maltrato da policía, da xente, das persoas máis adineradas. Eu tamén son indíxena e vivía pechada nun mundo no que, polo feito de selo, cría que

tiña que ser pisada pola xente, e permitir que as persoas de clases medias e altas fosen os meus patróns. Con iso criáronme, unha herdanza dos meus avós e devanceiros. E grazas a esta organización, aprendín a falar, a defenderme e a dicir basta, ata no meu propio fogar. Foi como volver nacer.

Margarita: Cren que os irmáns indíxenas gañaron? Foron os que máis perderon: esposos, nais, fillos... Moitos aínda están no cárcere. Por que? Que armas usaron? Un pau, unha pedra, ... E a policía? A pistola, os perdigóns, as bombas, ... A

xente rica di: “Que se larguen os indios ao páramo”, pero é grazas a eles que temos comida, son os que máis traballan e os menos pagados e son discriminados. Desta volta, grazas á organización, tiñen esa fortaleza que che dá o sentirte acompañada e saín ás rúas.

Mariana: Eu participei en moitos paros antes, dende nena, cos meus pais. Fixeno para apoiar o pobo, para loitar polos nosos dereitos. E agora, como colectivo de *Mujeres de Frente*, estivemos dende o primeiro día nas rúas, para loitar contra a suba dos custos e os prezos do combustible. Nesta ocasión saín cos meus fillos e netos. Que bonito inculcarlles a eles dende estas idades que sigan na loita! Unha vez finalizado o paro, o mellor é ter participado na loita, como colectivo, e no coidado, xuntándonos con outras entidades para esixir a este Goberno as nosas demandas.

temos sido discriminadas. O contacto coas diversidades abriunos espazos nos que todas e todos cabemos.

Cal foi o voso papel e o de Mujeres de Frente durante o paro?

Margarita: No meu caso, a experiencia foi no centro de acopio (organizado para dar alimentación), onde puxemos uns colchóns e alí quedei durmir porque eu vivo en Conocoto. A organización apoiounos para facer quendas e así cambiarnos e bañarnos. Outras compañeiras levaban a nosa roupa para lavala, dábannos de comer e tamén nos acompañaban e coidaban. Eu non estaba cansa, non tiña nin fame, aínda que a veces viñan e pedían 2000 racións, 1000, 500, . . . Era tan bonito e sentínme tan ben ao apoialos. Houbo un momento no que dixeron que a policía ía entrar,

Marta: A min motivoume ver os meus netos, os meus irmáns e eu mesma, sen traballo. Polas carencias que hai en cada familia por culpa dun goberno que dá privilexios a uns e quita aos máis necesitados todos os dereitos. Coas leis que pon querenos seguir pisando, afundindo como persoas, ata o punto de que nós xa non cremos no noso mesmo país. Grazas á organización, entendín que tiña que saír loitar e alzar a miña voz.

Andrea: Que é a loita senón un convite a conversar dende distintas organizacións, lugares, problemas? Nós aceptamos ese convite. Algunhas das demandas avíanse moito ao que nós queríamos, pero outros puntos deixábonos fóra, e nós, dende a cidade, quixemos dicir si a este paro, pero sempre sendo tidas en conta. Preocupábanos moito o debate existente sobre a seguridade, era necesario discutir este punto e non dar por sentado que queremos máis policía, militarizar as cidades ou un código penal máis duro. Non podemos seguir este xogo das élites de que, no nome da delincuencia e a inseguridade, vivamos en cidades máis sitiadas polas forzas armadas.

É moi importante pensar no paro como un momento de encontro e reencontro na diferenza, que nos ensina dende as nosas propias maneiras de discriminar e que nos permite ver como nós

e dende a organización xa se pensaba por onde escapar, pero eu non me cansaba, seguía aí a loitar. Mesmo cando tiñamos que ir ás marchas deixabamos alí a xente máis nova e saíamos a camiñar e berrar aínda que estivésemos cansas.

Nancy: Coordinámonos e organizámonos coas compañeiras e con voluntarios da universidade que nos axudaban. A miña desesperación era que, a veces, iamos quedando desabastecidas de produtos e tiñamos que pensar en como repartiamos as porcións.

Marianita: Erguímonos ás 5 ou 6 da mañá para acomodar a roupa que chegaba para doazón. Pero, a medida que pasaron os días, había momentos en que non tiñamos nada que dar, non había *cobijas* (mantas), só roupa de bebé. Ata que unha madrugada chegou unha doazón de mantas que foi como un agasallo para nós, un gran alivio no momento de cansazo no que estabamos. Que alegría telas para dállelas aos nosos irmáns indixenas! Foi algo máxico.

Marta: Foi satisfactorio, aínda que frustrante á vez, polo medo a que puideran entrar as bombas, xa que estabamos con nenos pequenos. Eu sentía que tiñamos detrás as nosas compañeiras e a nosa organización que nos coidaba moitísimo. Os estudantes que

nos apoiaron tamén foron moi colaboradores e fixéronnos sentir que éramos persoas moi valiosas.

Andrea: Nun país como o noso e na nosa rexión, os paros constitúen auténticos escenarios de loita onde o racismo de Estado fai posible a morte impune dos manifestantes. Nós pensamos tanto o paro como a resistencia sabendo que, para eles, as nosas vidas teñen menos valor ca as da xente branca do Norte, por esta historia racista e de colonialismo que arrastramos. As nosas vidas estaban en risco. E o paro foi posible porque houbo unha cadea de cuidados. O feito de que as compañeiras que estabamos no abastecemento coidásemos das comunidades, e, ao mesmo tempo, fósemos coidadas por outras compañeiras da organización foi clave. Hai todo un traballo reprodutivo que estabamos compartindo que debuxaba unha cadea de cuidados. O descanso, o acubillo, a alimentación, a reflexión na noite, a enorme capacidade de loita nos nosos países ten que ver cun saber moi feminino que é o saber coidar, e non é un “nós coidando deles”, senón toda unha cadea de cuidados que nós sabemos administrar e que nos involucra.

Precisamente por iso, o goberno golpeou a estrutura de coidado. E un dos seus primeiros xestos foi o peche da Casa da Cultura que, historicamente, foi o grande lugar de alimentación, e acubillo, así como o peche doutras universidades. A Universidade Central foi o único lugar de acollida e abastecemento, con milleiros de persoas pasando a noite, abastecendo, coidando.

Andrea: A morea de doazóns que recibíamos era, en realidade, unha denuncia contra as elites, porque a cidade de Quito estaba dando a benvida ao paro, e había unha xenerosidade colectiva que dalgunha maneira chocaba co discurso racista estendido polo Goberno que dicía que os pobos e comunidades viñan a atacarnos. Organizámonos de xeito que protexemos os nosos dereitos a berrar publicamente, á discusión política pública, á presenza nas rúas e, moitas veces, esiximos que os estudantes cubriran as nosas posicións no centro de abastecemento para facer posible que as nosas

voceiras estiveran na rúa. Fixemos un enorme esforzo por romper coa lóxica da vangarda do movemento onde están as voces visíbeis, normalmente homes e a retagarda onde normalmente estamos as mulleres coidando.

Porén, as mesas de negociacións terminaron sendo mesas ocupadas case exclusivamente por homes que ignoraron algunhas demandas que formuláramos dende o movemento feminista. Esa é unha crítica que dende os movementos feministas apoñemos ao movemento indíxena.

Que aportaron Mujeres de Frente e outros colectivos feministas e de diversidade ás demandas do movemento indíxena?

Marianita: Facer asembleas entre diferentes entidades para poñernos de acordo no xeito de organizámonos e nos puntos das demandas, como os abusos da policía.

Andrea: Como *Mujeres de Frente* temos moito que ensinar. Creo que hai unha discusión que quedou ben patente neste paro arredor da maneira de crear organización. Unha é a estrutura organizativa da Conaie e outras organizacións indíxenas, con dirixentes estables ao longo dos anos, e que teñen a capacidade de chamar ao paro e de ter as súas bases presentes, que se levanta sobre os compromisos e sobre as multas que implican non participar. Pero despois, hai outras expresións como o movemento feminista, no que non temos dirixentes senón voceiras. Dende os feminismos expresábase esa diversidade, esas diferentes formas de organizarse que fai rica a política e que a veces fai inaprensible ao movemento, non se pode cooptar a dirixente do movemento de mulleres, porque non hai.

E estamos contribuíndo tamén a pensar nunha política non Estado-céntrica. A nós deunos tan duro o Estado, quitounos tanto, que estamos construindo política sen agardar a que nos escoite o Estado, aínda que o esteamos interpelando. Estamos construindo un mundo que non espera a que o Estado nos dea permiso. 🗣️

